



# נר לשולחן שבת

## פרשת בחוקותי

גליין 607



לע"נ הרבנית לאה מליק  
ומשפחה הי"ד  
נלקחו בטרונספר מסאטמר  
לאשוויץ - כ"ח אייר תש"ד

**"ואם בחוקתי תלכו ואתם..."**

**"השמותי את מקדשיכם"** - עם כיבוש העיר פיטרקוב במלחמת העולם השניה בידי הצבא הגרמני, ציוו הגרמנים על ראשי הקהילה לפנות את כל הריהוט מבית הכנסת הגדול בעיר. הם עמדו לשכן בו אלפי חיילים פולנים שבויים.

בחשכת ליל, בהכוונת רב העיר, הגאון רבי משה חיים לאו, חדרו לבית הכנסת, במסירות נפש מספר בחורים. הוציאו את ספרי התורה והעבירו לבית הקברות. לאחר זמן טמנו את ספרי התורה באוהלי הצדיקים הנודעים הקבורים שם.

בלילה שלפני יום הכיפורים, גנבו פולנים קרשים שהיו מונחים בערימות ליד בית הכנסת הגדול. הקורות הללו נועדו להקמת בתי שימוש לחיילים הפולנים שהיו כלואים בבית הכנסת.

מפקד הס.ס. פוצלו הבהיל ללשכתו את הרב לאו, באומרו כי היהודים הם אלה שלקחו את הקרשים, ברצונם למנוע את חילול המקום הקדוש להם על ידי בניית בתי השימוש.

**"אם בחוקתי תלכו ואתם..."** ראשי תיבות: אבות, שתלכו בדרכי אבות. (עפ"י בעה"ט)

הגאון רבי יעקב דוד סגל שימש כמורה הוראה בעיר לודז' תחת הגאון הצדיק רבי אליהו חיים מייזל. היה גדול בתורה ובחסידות, נפטר בן צ"ד בשנת תרע"ד סיפר נכדו: פעם הבעתי התפעלות מזכרונו ומוחו החרף בעת זקנותו המופלגת ושיבחתיו. אמר לי: "דע לך, כידוע יין ישן הולך ומשתבח יותר ויותר, אולם במה דברים אמורים, כשכבר בתחילתו היה היין טוב ומעולה. אבל אם מלכתחילה היה היין דל ונעשה מענבים זולים, הרי לא רק שיין זה אינו משתבח כשהוא מתיישן, אלא אדרבה, ככל שהוא מתיישן הוא הולך ומחמיץ יותר ויותר.

הזיקנה אכן מעלה היא, אולם היא תלויה במדרגתו של האיש בצעירותו. אם בנה אדם לעצמו יסודות טובים ואיתנים בימי צעירותו, שכבר מימי נעוריו היה עוסק בתורה ובעבודה. ימי זקנותו הינם כיין ישן שמשתבח עם הזמן. אבל אם לא זכה בצעירותו לחינוך הראוי, לא התנהג כמו שצריך, לא יועילו לו ימי הזקנה ואין בהם שבח, אלא להיפך! ("עלי דרך" - ליקוטי יצחק צבי")

### אם בחוקתי תלכו...



### אם בחוקתי תמאסו...



### "אם בחוקתי תלכו!"

הודיע לו המפקד - למען ישמעו ויראו - 'עצרנו עשרה מנכבדי היהודים, כדי להעלותם למחרת, ערב יום כיפור על הגרדום!' אחרי התמקחות ממושכת הצליח הרב להמיר את גזירת התליה, בהתחייבו לספק לגרמנים סכום ענק של רבע מליון זהובים.

בשעות הצהריים של ערב יום כיפור אירגן הרב לאו מגבית "כופר נפש" בכל המנינים שהתאספו בבתי הפרטיים. כל ראש משפחה חוייב לשלם עשרה זהובים, ועל כל נפש במשפחה עוד זהוב אחד. אלא שחסרו מאה ושמונים אלף זהובים.

להשלים סכום זה, הרב לאו לקח מביתו את קופסת התכשיטים, שעברה מדור לדור במשפחה. הוא הוריק אותה על שולחנו של המפקד. עיני הנאצים הסתנווורו לנגד ברק היהלומים והזהב, והם לא ספרו את שאר הכסף שדרשו כפדיון... עשרת היהודים שוחררו לביתם. (הדרך לקידוש השם")



המשלוח האחרון של יהודי פיטרקוב לטרבלינקה יצא ביום רביעי י' במרחשון תש"ג. רבם, רבי משה חיים לאו הלך בדרכו האחרונה כפי שחלם כל ימיו. בנסיעה הלהיב את נוסעי הקרון בדרשתו על קידוש ה' וכולם פרצו בשירת "כי בשמחה תצאון". הרב דרש את מאמרו של רבי עקיבא: "כל ימי הייתי מצטער מתי יבוא לידי ואקיימנו". תבע מהם ללכת אל סופם כיהודים ההולכים לקדש את ה', כי כל יהודי הנהרג באשר הוא יהודי קדוש הינו! ואמר: "מוטב מוות שיש בו חיים מחיי השעה הזו שהמוות מרחף עליהם!" (עדותו של מ. וולרייך שקפץ מן הרכבת - ארכיון "יד ושם", שם)

סיפר הרה"ח משה חיים שיינפלד: זכיתי מספר פעמים להיות הנהג של הרבי ה"בית ישראל". הנסיעה שלעולם לא אשכח היתה בהלווייתו של הגאון רבי אהרן קוטלר. ידידות רבה נקשרה בין הרבי לבין רבי אהרן קוטלר. הרבי היה נסער מאד, לא הפסיק לדבר בשבחו, שהקים עולה של תורה. הרבי שאל, איך יראה "החינוך העצמאי" בלי רבי אהרן?!

עם צאת מסע ההלוויה, ה"בית ישראל" אמר לי שברצונו לנסוע להר המנוחות. כשהגענו, הרבי ביקש לראות את מקום הקבר. שם עדיין עסקו החופרים במלאכתם...

לפתע פנה אלי הרבי ואמר, שכיון אחרי ההלוויה יהיה קשה לצאת מפה, אולי אוכל להסיע את המכונית לכביש ירושלים תל אביב, שאחרי ההלוויה נרד מההר ברגל, כך נעקוף את הצפיפות. מיד נסעתי והחניתי את המכונית בצדי הכביש, למרגלות הר המנוחות. טיפסתי במעלה ההר חזרה, הגעתי מזיע ומותש. אמרתי לרבי כי הדרך קשה ואני חושב שאולי כדאי להחזיר את המכונית... ה"בית ישראל" חיך ואמר: "נראה מי ילך יותר טוב...". לאחר ההלוויה הרבי צעד עם המשב"ק רבי חיים לרנו. ירדנו במורד ההר לכיוון כביש ירושלים-תל אביב. הלכתי לפני הרבי ופיניתי מכשולים לפניו. הרבי פקד עלי להפסיק, אך אני בשלי, פה פיניתי אבן מכשילה, פה שיח מפריע, צינור ברזל...

פנה אלי הרבי ואמר: "אוי מושלה... אם הולכים בדרכים טובות בגיל צעיר, לא פוחדים מדרכים קשות מאוחר יותר!!!" (על התורה ועל העבודה "ח"ב ועיי"ש)

לזכר יהודי הונגריה הי"ד, שבחודשים אייר-תמוז תש"ד, הובלו ברכבות אל משרפות אושוויץ "הגענו מגיטו פיטרקוב לטרבלינקה ביום חמישי י"א מרחשוון לפנות בוקר. על הרציף נערך מיון. יחד עם כמה צעירים הוצאנו מן המשלוח והעמידונו בצד. המתנו בציפיה דרוכה והרחנו את ריח המוות. הרוצחים ערכו את ההתעללות האחרונה בקורבנותיהם. עקבנו אחר הקבוצות המובלות לתאים, מהם איש לא יצא בחיים. בעודנו ניצבים שם חושינו מעורפלים, קלטנו לפתע את קולו האדיר של רבינו הרב לאו שעמד בתוך הקבוצה של יהודי פיטרקוב שעמדה מקובצת בסמוך.

הוכנו בהלם ונשימתנו נעצרה כששמענו את דבריו. הוא החל לומר בקול רם את היודי, כאשר העדה חוזרת אחרינו פסוק בפסוק, צועדים בעקבותיו אל דרכם האחרונה".

(עדותו של דוד לפקוביץ שנמלט מטרבלינקה - ארכיון "יד ושם", שם)



סיפר הגאון רבי ישראל זאב גוסטמן שבתקופת השואה היו אולי מאה פעמים שאמר "יודוי" בלשון קצרה, בחושבו שנותרו לו מספר שניות לחיות קודם שיהרג!

הוא עמד בשורה עם מאות יהודים. הנאצים ירו בהם, כולם נפלו אל הבור, מתים ופצועים. גם הוא נפל, חשב שהוא כבר מת. אחרי דקות התברר לו שהוא חי... הוא היה בתוך ערימת גופות, זחל עד שיכל לברוח. הנאצים ירו בכל מי שראוהו בורח, עד שכיסו בעפר את הבור.

סיפר חתנו, הגאון רבי מיכל ברינקר: "כשהערתי לו שרוב פליטי השואה יצאו לתרבות רעה. ענה לי שמי שאמונתו היתה איתנה מקודם, יצא מחוזק באמונתו ומי שהיתה רופפת, ירד והתפקר. בפעם אחרת אמר לי שאחרי כל מה שעבר, התחזק מאד באמונתו ובקיום המצוות!"

(הקדמה ל"קונטרסי שיעורים" קידושי)



**"אם בחקתי תלכו - ונתתי גשמים בעיתם".** (כ"ו)

כשיש חלילה עצירת גשמים והתפללו הישמעאלים ולא נענו. אזי החשובים בהם, ראשי הדת פורעים את ראשיהם ומתפללים, כי כשהם בצער הם משפילים עצמם ומגלים ראשיהם.

ויש שעושים יותר הכנעה, במקום סודר נאה שנותנים על צווארם, עושים סודר של מנעלים קשורים זה בזה, ומניחים על צווארם ומתפללים בהכנעה... כך שמעתי מפי אדוני אבי מורי זל"ה שראה איך עשו כן בירושלים בזמן עצירת גשמים. ועם כל זה לא נענו, עד שהוצרכו להכריחנו להתפלל. והוציאו את ספר התורה לרחובה של עיר, ויצאו חכמי ישראל, ושמעו ה' ויענם, ולא נכנסו העירה אלא בגבורות גשמים. ויצאו כל גדולי האומות לקראתם.

יצא השר ופרש את בגדו על ספר התורה שלא יתקלקל מרוב הגשמים, ונתקדש שמו הגדול.

(שו"ת מהר"ט שאלון החדשות ר')



**"ואם בחוקותי תמאסו ... לבלתי עשות את כל מצותי..."** ⚡

ידועה תשובתו של החת"ס בענין גילוי הראש, על טענת אחר - אהרן חורינר רבינר, וחברו איש מצרי מאלג'זיר, האפריקאי - האפיקרי... כי יש להתפלל בבית הכנסת בגילוי ראש.

וסברתם: דהרי לפני השרים והמלכים עומדים גלוי ראש, כדי להראות הכנעה, ואם כך כן ראוי לעמוד לפני ה'. והביאו לראיה את דברי ה"בית יוסף", שכתב שבמדינות שבהם המנהג לעמוד יחפי רגל לפני מלכי ארץ, יש לנהוג כך גם לגבוה, ומה לי פרוע ראש או פרוע רגל... ועוד דברי להג הרבה...

**החת"ס השיב כראוי להם ולטענותיהם:** אכן בתחילה נהגו כולם להביע הכנעה בשליפת המנעל, וכך נוהגים עד היום בארצות המזרח, עד שהאפיפיר הידוע הנהיג ותיקן שההכנעה בשעת עבודתם תהיה בהכנעת הראש. והדברים ראויים על פי שכל האנושי: הלא טוב יותר להראות ההכנעה בראשו, מלהראות ההכנעה בשליפת הסנדל מרגלו, והתקבלו דבריו בכל אירופה.

אך אנחנו בשם ה' נזכיר, כי הוא ציונוו ההיפך, בשעת העבודה על כובד הראש - ללבוש מצנפת וללכת יחפים. אמנם תמיד אין בדברים האלה חיוב ואזהרה, אך בגילוי הראש זו דרך קלות ראש. (שו"ת חת"ס חו"מ קצ"א ועיי"ש, ועיי"ן שו"ת מהרש"ל ע"ב ומשנ"ב ב' י"א והגהות הנזכרות ועוד)

⇒ **... וכשלו איש באחייו.** (כ"ו ל"ז)

מעשה בשליח ארץ ישראל ר' יעקב אשכנזי שהגיע בשנת שע"ו לבבל, לעיר עאנה, שלפי מסורת יהודי בבל היא 'נהרדעא'. בעיר עאנה היו שתי קהילות יריבות המסוכסכות ביניהם, למען השביע את רצון שתי הקהילות, התאכסן השליח גם בביתו של רב הקהילה האחת, החכם רבי דוד תאבת, וגם בבית אחד מבני הקהילה השניה מרדכי נאצר.

**סיפר חכם רבי דוד תאבת:**

'שלושה חודשים השתדלתי בכל עוז לכבדו ולעזור לו לכבוד שולחיו רבני ירושלים, ואספנו יחד סכום נכבד, קרוב לארבע מאות גרוש. ויהי היום הראה לי השליח כתב בו כתוב: 'נדבת קהל קדוש מזרחים היתה מאה גרוש'. וביקש ממני שאחתום על הרשום בכתב השקר והכזב...

סירבתי בתקיפות, והוכחתי על כוונתו הרעה באופן שעברו בינינו דברים - 'הדברים'... עד שקם בחמתו והלך לבית ידידו מרדכי נאצר. היה זה ביום רביעי ל' בסיון.

בשבת דרש השליח בבית הכנסת, והזהיר את העם להתענות ביום שני, כי הוא חלם עליהם חלומות רעים...

לאחר הדרשה נפל למשכב ואחרי עשרה ימים מת. ביום השלישי לקבורתו הלכתי לבית מרדכי נאצר לשאול ולחקור על עזבונו, כדי לשלוח לירושלים את הכסף שאסף, אולם מרדכי וחברו עבד אלרחמן העלימו ולא הגידו לי דבר.

שלחתי לממוני ארץ ישראל את דבר פרשת השליח וחבריו... שלחו לי הרשאה, בה הם מצווים אותי לפקח על עניני השליח הנפטר. כך עשיתי והוצאתי לאור חלק מהמרמה והעורמה שלהם. מבגדד נשלחה איגרת למרדכי ועבד שלא יעכבו את מעות ירושלים. הם השיבו כי ילכו לארץ ישראל, לירושלים שם יתנו דין וחשבון ויוכיחו את צדקתם.

והנה בהיותי בעיר צובה הגיעני השמועה "איך ארור המן הוא מרדכי" ... בלכתו לצפת הוציא מרדכי נאצר כתבי שטנה שאני השקיתי מים המרים המאזרים את שליח ארץ-ישראל ר' יעקב אשכנזי.

גם רבני צפת סיפרו לי שהאיש מרדכי הראה לבית הדין כתבים בהם עדויות על כך. ויעצו לי שאשתוק על עלילה זו: "דום אל תתחר במצליח דרכו"...

אבל רבותי איך אוכל לסבול החשד הזה, אנא אוליך חרפתי ואני הנני נקי, באשר יאמרו שונאי נפש דוד משנאי ה' ועמי הארץ: הלא תראו מה עשו לבני עליה יורידם ירידה תחתיה... ובאמת לא עלי לבד עול החרפה והבושה, כי אם על כל המכונה בשם קורא מקרא... הואיל והוא כן, למה יכלמו ממני מורי ורבותי, ויש לאל ידי לעשות שיצאו העדים זוממים, יתברר ויתלבן הדבר, ואני הנני תהילות לה' נקי וטהור'.

**השיבו הגאון רבי יום טוב צהלון:**

"דע כי שלחתי אחר בעל השמועה, האיש החתום על כתי העדות שהראה מרדכי לבית הדין בצפת, הלא הוא אהרן מלטי. חקרתיו היטב, וזה סיפורו: הם ישבו מסובים בבית מדרשך והביאו כוסות קפה. ואתה שמת בכוס דבר מה, והגשית אותו לשליח ארץ ישראל ר' יעקב אשכנזי.

ואז פנה אליו שמואל טיבא: 'ראית מה שמו בכוס?' ואמר אהרן: 'לא ידעתי'. אמר שמואל: 'ראה, רבי דוד שם לו סם!' השיבו אהרן: 'כיצד יתכן שחכם כמוהו יעשה מעשה כזה?! איני מאמין, אולי הוא הוסיף סוכר, כדי להמתיק את הקפה כדרך העולם'. אמר לו שמואל: 'אין לך מה להסתפק, ימים יגידו האמת...' לא עברו ימים מועטים והשליח נפטר. אמר לו שמואל: 'הלא אמרתי לך, אכן נודע הדבר'...

כתב המהרי"ט: "כששמעתי זאת אמרתי לאהרן מלטי: 'הס, אסור להזכיר דבר זה, והאומרו והמקבלו והמאמין בו ישא עונו'. ורצינו להטיל חרם על כל המספר בזה, אך נטרפה השעה והדיין מוהר"ר חייא רופא נלקח לבית עולמו, ובעל השמועה אהרן הלך לו לצידון. על כן אל תדאג כי אין בו ממש, ולא האמינו רבנן, לכן אל תשוב להזכירו".

(שו"ת מהר"ט שאלון החדשות ג')



**נסיים בטוב, בברכת החודש - מנהג הספרדים באלג'יר, כשמברכים את חודש סיון מזכירים "המוכתר בכתר תורה".**

(!זה השולחן")